

Č.j.: 14 423/99-22

Metodický pokyn

Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance

Rasismus, xenofobie a intolerance jsou jedním ze současných problémů naší společnosti.

Úkoly zabezpečovat prevenci proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance vyplývají z Ústavy České republiky, z Listiny základních práv a svobod, z Úmluvy o právech dítěte a z ostatních mezinárodních paktů a úmluv, které ústavní orgány ČR ratifikovaly ¹⁾. Konkretizaci vyplývajících úkolů pro jednotlivé resorty stanoví vláda svými usneseními ²⁾.

Klíčové místo při vedení dětí a mládeže k toleranci, k posilování pozitivního postoje k minoritám a k lidem různých národností, náboženství a kultur zaujímají školy a školská zařízení. Využívají celkového výchovného působení, v jehož průběhu jsou žáci přiměřeně svému věku a na základě svých širších sociálních zkušeností podněcováni k diskusi.

K účinnější prevenci projevů rasismu, xenofobie a intolerance Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ukládá:

- 1) ředitelům škol a pedagogickým pracovníkům základních škol, středních škol, vyšších odborných škol, speciálních škol a školských zařízení zabezpečit, aby:
  - a) věnovali zvýšenou pozornost vytváření příznivého klimatu školy i jednotlivých tříd, podporujícího vzájemný respekt a partnerské vztahy mezi učitelem a žákem, týmovou spolupráci, sebeúctu, komunikační dovednosti, ale také pocit bezpečí a spoluprožívání,
  - b) rozvíjeli žádoucí postoje k lidem jiné národnosti, etnické nebo náboženské příslušnosti
každodenním osobním příkladem,
  - c) komunikovali s dětmi a mladými lidmi na bázi vzájemného porozumění, tolerance
a otevřeného jednání,
  - d) vhodně využívali věcného obsahu každého vyučovaného předmětu a pracovali s doporučenou literaturou uvedenou v příloze,

---

¹⁾ Čl. 6 Ústavy ČR,

čl. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod,

čl. 19 a 30 Úmluvy o právech dítěte,

čl. 2, 20, 24, 26 Mezinárodního paktu OSN o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.),

čl. 2, 13 Mezinárodního paktu OSN o hospodářských, sociálních a kulturních právech (č. 120/1976 Sb.),

čl. 14 Úmluvy Rady Evropy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů 3, 5 a 8 (č. 209/1992 Sb.),

čl. 1 Mezinárodní úmluvy OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace (č. 95/1974 Sb.).

²⁾ Například Usnesení vlády ČR č. 192/1998 ze dne 19. března 1998 ke "Zprávě o postupu státních orgánů při postihu trestných činů motivovaných rasismem a xenofobií nebo páchaných příznivci extremistických skupin.

- e) seznamovali žáky se základními údaji o menšinách, které u nás žijí, s jejich kulturou, dějinami a rozvíjeli u nich vědomí sounáležitosti,
  - f) učili žáky chápat a oceňovat rozdílnost jednotlivců a vážit si každého člověka, každé minority, každé kultury,
  - g) nenechali bez povšimnutí žádný projev ani náznak intolerance, xenofobie nebo rasismu a okamžitě přijímali vhodná konkrétní pedagogická opatření,
  - h) při prevenci intolerance, rasismu a xenofobie intenzivněji spolupracovali s rodinami žáků,
  - i) podle možností i pro volnočasové aktivity nabízeli programy, rozvíjející toleranci a podporující všestranný rozvoj osobnosti žáka,
  - j) se žáky otevřeně diskutovali o uskutečněných besedách, přednáškách, návštěvách filmových a divadelních představení, televizních a rozhlasových pořadech, které obsahově souvisejí s intolerancí, xenofobií a rasismem,
  - k) využívali programů a nabízené spolupráce v oblasti vzdělávání s nestátními subjekty, které mají v programu multikulturní výchovu, vzdělávání Romů, uprchlíků a různých národností a etnik³⁾.
- 2) České školní inspekci, aby v rámci běžné inspekční činnosti sledovala, zda a jak ředitelé a pracovníci škol a školských zařízení pokyn realizují.

Zároveň se zrušuje Pokyn náměstka ministra školství, mládeže a tělovýchovy České republiky pro základní a střední školství k působení škol a školských zařízení proti projevům rasismu, netolerance a xenofobie Č.j. 20 734/95 - 21 ze dne 19. srpna 1995, publikovaný ve Věstníku MŠMT, sešit 10/1995.

Ministr: Eduard Zeman, v.r.

Příloha

Seznam literatury doporučené pro školní knihovny

1. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha : Portál, 1998.
2. BEZCHLEBOVÁ, M., FRANKOVÁ, A., ŠTICHOVÁ, E. *Cesta - cíl neznámý*. Praha : Academia, 1995.
3. DANIEL, B. *Dějiny Romů*. Olomouc : PF UP, 1994.
4. *Extremismus : Informativní materiál pro učitele*. Praha : MŠMT ČR, 1999.

---

³⁾ Například Český helsinský výbor, Vzdělávací a kulturní středisko Židovského muzea, Muzeum romské kultury, Nadace Open Society Fund, Středisko výchovy k lidským právům, České centrum pro prevenci a řešení konfliktů, Letní škola tolerance, Občanská sdružení R Mosty a Nová škola, časopisy Kereka, MOST pro lidská práva a další.

5. FRIŠTENSKÁ, H., SULITKA, A. *Průvodce právy příslušníků národnostních menšin v ČR*. Praha : DAS ČR, 1995.
6. HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha : Praha, 1998.
7. HORVÁTHOVÁ, J. *Základní informace o dějinách a kultuře Romů*. Praha : MŠMT ČR, 1998.
8. HYDRÁKOVÁ, M., KREJČOVÁ, H. *O postoji Čechů k Židům*. Praha : Ústav soudobých dějin, 1995.
9. KADŁUBIEC, K. D. *Polská národní menšina na Těšínsku v České republice (1920 - 1995)*. Ostrava : Filozofická fakulta ostravské university, 1997.
10. KOHÁK, E. *Průvodce po demokracii*. Praha : SLON, 1997.
11. KROPÁČEK, L. *Islámský fundamentalismus*. Praha : Vyšehrad 1996.
12. KOVÁČ, D. *Dějiny Slovenska*. Praha : Lidové noviny, 1998.
13. KUČEROVÁ, S. *Idea Československa a střední Evropa*. Praha : AV ČR, 1992.
14. NOVOTNÝ, T., VOJTÍŠEK, Z. *Základní orientace v nových náboženských směrech*. Praha : Oliva, 1995.
15. *Usnesení předsednictva ČNR č.2/1993 Sb. o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky*. Sb. zák. ČR, 1993, částka 1, s.17-23.
16. *Sdělení FMZV č.104/1991 Sb. o sjednání Úmluvy o právech dítěte*. Sb. zák. ČSFR, 1991, částka 22, s.502-512.
17. *Vyhláška ministra zahraničních věcí č.120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech..* Sb. zák. ČSSR, 1976, částka 23, s. 570-583.
18. *Vyhláška ministra zahraničních věcí č.95/1974 Sb. o Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace*. Sb. zák. ČSSR, 1974, částka 17, s. 321-327.
19. MENDEL, M., BEČKA J. *Islám a české země*. Olomouc : Votobia, 1998.
20. *Národnostní menšiny v České republice. Základní informace*. Sestavila N. Rasmussenová. Praha: Regis, 1993
21. NEČAS, C. *Historický kalendář : Dějiny českých Romů v datech*. Olomouc : Vydavatelství UP, 1997.
22. NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc : Vydavatelství UP, 1995.
23. *Nová náboženství a sekty : Informativní materiál pro učitele*. Praha : MŠMT ČR, 1999.
24. *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Ed. Jan Křen, Eva Broklová. Praha : Karolinum, 1998.
25. PEROUTKA, F. *Budování státu*. Praha : Lidové noviny, 1992.
26. PIKE, G., SELBY, D. *Globální výchova*. Praha : Grada, 1994.
27. PREUSSOVÁ, M. *Jdeme dlouhou cestou : Romská kultura*. Praha : Arbor vitae,1998.
28. *Sdělení MZV č.96/1988 Sb. Sdělení MZV o rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin*. Sbírka Sdělení MZV,1988.
29. RYCHLÍK J. *Češi a Slováci ve 20. století*. Bratislava : Praha : Academic Electronic Press, Ústav TGM Praha, 1997.
30. RÝDL, K., NEZEL, I. *Rasismus a nacionalismus v současném životě : Informační příručka pro školy i veřejnost*. Praha : IPPP ČR, 1997.
31. *Satanismus : Historické kořeny a různorodost satanismu*. Praha : Oliva,1995.
32. SADÍLEK, P., CSÉMY, T. *Maďaři v České republice: Magyarok a Cseh köztársaságban 1918 – 1922*. Praha : Svaz Maďarů žijících v českých zemích, 1993.
33. *Sborník příspěvků ze semináře o rasové a etnické nesnášenlivosti v ČR*. Praha : HCA, 1994.
34. SEIBT, F. *Německo a Češi : Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy*. Praha : Academia,1995.
35. ŠATAVA, L. *Národnostní menšiny v Evropě : Encyklopedická příručka*. Praha : Ivo Železný, 1994.
36. ŠTAMPACH, O. I. *Náboženství v dialogu*. Praha : Portál, 1996.
37. REMEŠ, P. *Svědkové Jehovovi : Historický přehled*. Praha : Oliva, 1995.
38. *Úmluva o právním postavení uprchlíků*. Ostrava : Aries, 1993.
39. *Sdělení FMZV č.209/1992 Sb. o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění*

protokolů č.3,5 a 8. Sb. zák., 1992, částka 41, s. 1071-1087.

40. VOJTÍŠEK, Z. *Netradiční náboženství u nás*. Praha : Dingir, 1998.
41. VOLF, J. *Abeceda národů : Výkladový slovník kmenů, národností a národů*. Praha : Horizont, 1984.
42. *Výchova k lidským právům: Towards Human Rights Education*. Bratislava : Nadácia Milana Šimečku, 1994.
43. ZICH, F. *Národnostní a etnické vztahy v českém pohraničí : Obraz Čecha, Němce, Rakušana a Roma ve vědomí obyvatel*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 1995.
44. ZILYNSKYJ, B. *Ukrajinci v Čechách a na Moravě (1894) 1917 – (1945) 1994*. Praha : X-Egem, 1995.
45. PAVLÁT, L. *Židé : dějiny a kultura*. Praha : Židovské muzeum, 1997.
46. CANFIELD, J., SICCONI, F. *Hry pro výchovu k odpovědnosti a sebedůvěře*. Praha : Portál, 1998.
47. HOLE, G. *Fanatismus*. Praha : Portál, 1998.
48. HEIDBRING, H. *Psychologie morálního vývoje*. Praha : Portál, 1997.
49. HOLM, N. G. *Úvod do psychologie náboženství*. Praha : Portál, 1998.
50. TERZIÁNOVÁ, A. M. *Výtvarné náměty z Asie, Afriky a Ameriky : Multikulturní výtvarná výchova*. Praha : Portál, 1997.

Seznam další doporučené literatury

1. BEETHAM, D., BOYLE, K. *Úvod do demokracie*. Praha : Středisko pro výchovu k lidským právům, 1996.
2. BENEŠ, E. *Odsun Němců z Československa*. Praha : Dita, 1996.
3. *Česká republika v měnící se Evropě*: IN: Sborník statí, Ed. A. Ort. Praha : Středisko mezinárodních studií Jana Masaryka, 1993.
4. *Češi a Němci - Historické tabu*. Praha : Nadace B. Bolzana, Pragomedia, 1995.
5. GELLNER, A. *Národy a nacionalismus*. Praha : Hříbal, 1993.
6. HASSAN, S. *Jak čelit psychické manipulaci zhoubných kultů*. Brno : T. Janečka, 1994.
7. HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Praha : Victoria Publishing, 1994.
8. HILF, R. *Němci a Češi : Sousedství ve střední Evropě, jeho význam a proměny: Symbióza, katastrofa, nové cesty*. Praha : SLON, 1996.
9. KAMENEC, I., FIALOVÁ, Z. *Malé dějiny česko-slovenských vztahů. 6 : Dějiny Slovenska v letech 1918 – 1993 : Orálna história - história s tvárou a menom*. Bratislava : Nadácia Milana Šimečku, 1996.
10. KŘEN, J. *Historické proměny češství*. Praha : Karolinum, 1992.
11. KŘEN, J. *Konfliktní společenství Češi a Němci 1780 - 1918*. Praha : Academia, 1990.
12. KUČERA, J. *Odsunové ztráty sudetoněmeckého obyvatelstva*. Praha : Federální ministerstvo zahraničních věcí, 1992.
13. KURAL, V. *Konflikt nebo společenství?* Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1993.
14. KURAL, V. *Místo společenství - konflikt!* Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1994.
15. ORT A. *Česká republika a její sousedé*. In : Sborník statí. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1995.
16. *Platné právní předpisy k zákazu diskriminace v ČR*. Praha : Úřad předsedy vlády, (duben) 1997.
17. PREČAN, V. *V kradeném čase : Výběr ze studií, článků a úvah z let 1973 - 1993*. Brno : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994.
18. SIWEK, T. *Česko-polská etnická hranice*. Ostrava : Filozofická fakulta ostravské univerzity, 1997.
19. GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Praha: Columbus s r.o., 1997
20. *Podkarpatsko včera a dnes (výběr z nejznámějších článků českého tisku)*. Uspořádal Jaromír Hořec, Praha, 1996
21. LACKOVÁ, E. *Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou*. Praha: Triáda, 1996

Doporučená periodika

slovenské

KORENE. Prvý slovenský časopis v ČR. Praha, vydává: Obec Slovákov v Adore s.r.o 1993-
SLOVENSKÉ LISTY. Měsačník českých Slovákov. Praha, vydává: Klub slovenskej kultury, 1998-.

maďarské

PRÁGAI TUKOR, vydává: Svaz Maďarů žijících v českých zemích

romské

KEREKA. Praha, vydává : Demokratická aliance Romů v ČR, 1996- .
ROMANO KURKO, vydává: Občanské sdružení pro romský národnostní tisk ČR Brno
ROMANO HANGOS - Romský hlas - čtrnáctideník Romů v ČR. Vydává: CENTA, spol. s.r.o. 1999
AMARO GENDALOS. Vydává: Sdružení Dženo, Malá Štěpánská 6 120 00 Praha 2-.

německé

LANDES - ANZEIGER, vydává Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku
PRAGER VOLKSZEITUNG, vydává Kulturní sdružení občanů ČR německé národnosti

polské

NASZA GAZETKA - DWUTYGODNIK DLA DZIECI I MLODZIEZI, vydává Harcerstwo Polskie
GLOS LUDU. GAZETA POLÁKOW W REPUBLICIE CZESKIEJ, vydává Rada Poláků
KURIER PRASKI - Pražský kurýr, vydává Občanské sdružení Pražský kurýr

ukrajinské

PROROHY, vydává : Ukrajinská iniciativa v ČR

lidská práva

MOST. Měsíčník Hnutí občanské solidarity a tolerance. Praha : Host, 1995- .

náboženské směry

DINGIR. Nové náboženské směry a sekty. Praha, vydává : DINGIR, Společnost pro studium sekt a náboženských směrů, 1998- .